

Ole og koglefolket

Praksisfagligt PBL—forløb
i børnehaveklassen

Udviklet af:

– Trine Lindh, Børnehaveklasseleder

Ole og koglefolket

Portrættet demonstrerer et PBL—forløb for børnehaveklassen, der har fokus på fiktionslæsning, kreative designprocesser og det at arbejde kreativt sammen med andre med et bestemt formål for øje.

I løbet af de seneste år har vores privatskole gennemgået en omfattende revision af vores værdigrundlag. I den forbindelse ønskede vi på skolen at højne fagligheden og arbejde henimod didaktiske metoder, der i højere grad kunne motivere, engagere og udfordre eleverne på tværs af alle årgange. Vores sigte blev at arbejde mere med åbne, kreative opgaver og have et større fokus på elevsamarbejde. Som en del af denne bestræbelse besluttede vi som skolefællesskab at indføre PBL som didaktisk metode. Dette skulle give vores elever mulighed for at engagere sig dybere i virkelige problemstillinger og samarbejde kreativt for at finde løsninger. Målet med denne overgang til PBL var ikke kun at gavne eleverne, men også at udvikle vores undervisere og lærerteam. Vi stræbte efter at etablere:

- Et fælles didaktisk sprog på tværs af fag og klassetrin
- Fælles planlægningsmodeller for at skabe en struktureret tilgang til PBL
- Styrkelse af det faglige fællesskab på tværs af skolens forskellige matrikler

Det hele begyndte med en fælles workshop, der strakte sig over en hel dag, og hvor hele den pædagogiske stab deltog. Workshopen tjente som en introduktion til PBL som metode og til det underliggende læringssyn. Ud over at hele kollegiet blev fagligt opdateret gennem den fælles workshop, blev der uddannet PBL Piloter på børnehaveklasse—, indskolings—, mellemtrin— og udskolingsniveau og hensigten var, at disse piloter skulle:

- fungere som ressourcepersoner, som det øvrige lærerkollegium kunne søge hjælp og vejledning hos i forbindelse med PBL—implementeringen.
- have kendskab til, hvor man kunne finde inspiration til konkrete didaktiske forløb til brug i undervisningen.
- deltage i dialog med ledelsen for at bidrage til, hvordan skolen kunne videreudvikle en stærkere praksis med anvendelse af PBL.

Skole: Sorø Privatskole

Team:

– Børnehaveklassens undervisere

Antal lektioner: 4 lektioner om ugen i 4 uger

Fortæller: Trine Lindh, Børnehaveklasseleder

Planlægning

Jeg var så heldig at blive uddannet PBL Pilot for børnehaveklasserne. I forbindelse med uddannelsen erfarede jeg, at PBL for de yngste klassetrin blandt andet kan handle om at udvikle elevernes ”grundlæggende viden om verden, og herunder også viden, færdigheder og kompetencer hvad angår sociale relationer, samspil, samarbejde og det at indgå i et fællesskab med andre” (Dalby Andersen, Claudell, Blond 2018, 22).

Den målsætning gav god mening i forhold til min børnehaveklasse og i forhold til skolens overordnede målsætning om øget fokus på elevsamarbejde. Jeg ønskede desuden at lave et forløb med et danskfagligt fokus med udgangspunkt i fiktionslæsning, og det kunne danne afsæt for både kreative og kommunikative aktiviteter.

Jeg valgte at tage udgangspunkt i Poul Dyrhauges historie "Ole og koglefolket", som jeg tidligere havde brugt i min undervisning. Historien om Koglefolket har en dramatisk afslutning, hvor Koglefolkets by brænder ned, og denne begivenhed fanger typisk elevernes interesse.

Jeg udformede derfor et læringsforløb, som tog udgangspunkt i fiktionslæsning af "Ole og koglefolket", og hvor eleverne efterfølgende skulle samarbejde om at hjælpe Koglefolket med at bygge en ny by.

De 8 grundelementer

Som afsæt tog jeg udgangspunkt i modellen De 8 grundelementer. Jeg var spændt på, hvordan jeg kunne tilgodese de krav, der er til PBL—forløb, når det handlede om et forløb for børnehaveklassen. Jeg startede med at udfylde skemaet med de 8 grundelementer:

1. Fagligt indhold

- Danskfagligt indhold i forhold til læsning af fiktion, præsentation af produkt og invitation til afsluttende event.
- Viden om, hvad det vil sige at samarbejde og blive enige.
- Udformning af prototyper og designprocesser.

2. En udfordring, et problem eller spørgsmål

Vi skal designe, tegne og bygge en ny by til Koglefolket.

3. Undersøgelse

Eleverne undersøger egen familie, skovens liv og materialer fra skoven til at bygge med.

4. Autenticitet

Forløbet er semi—autentisk, da Koglefolket er en fiktiv størrelse, som vi i forløbet opfatter som en konkret størrelse.

5. Elevmedindflydelse

- Eleverne får frie hænder til at arbejde kreativt med idéudvikling, tegninger og konstruktion af Koglebyen.

Modellen De 8 grundelementer er en central del af projektbaseret læring (PBL). Den bruges som en slags tjekliste eller ramme, der sikrer, at et PBL—forløb får den nødvendige kvalitet og dybde. Grundelementerne beskriver, hvad der skal være til stede i et forløb for, at eleverne både lærer fagligt og udvikler praksisfaglige og personlige kompetencer.

- Eleverne har medindflydelse på, hvordan de endelige projekter skal præsenteres, og hvordan invitationen til det afsluttende event skal udformes.

6. Refleksion

Eleverne reflekterede over eget liv og familiestrukturer

7. Feedback

Eleverne får løbende feedback med fokus på deres samarbejdsproces.

8. Offentligt produkt

Koglefolkets nye by bliver et konkret produkt, som vi fremviser for 5. klasserne og elevernes familier ved et afslutningsevent.

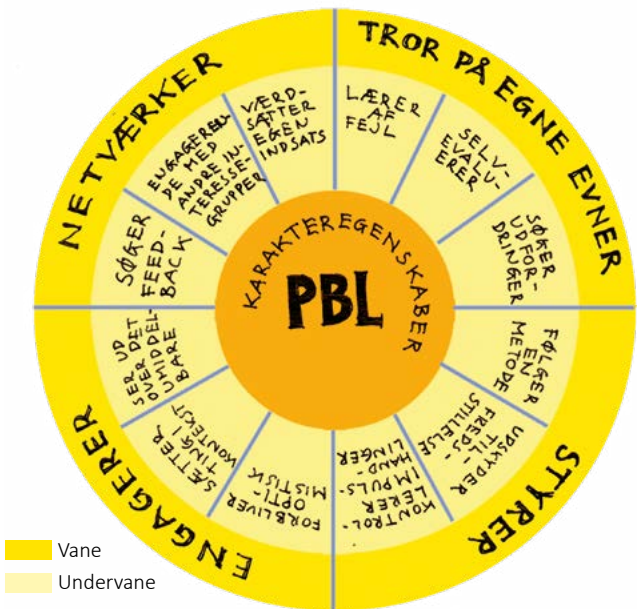
Karakteregenskabshjulet

Det var oplagt at anvende karakteregenskabshjulet for at sætte spot på, hvilke delelementer jeg skulle være opmærksom på for at hjælpe eleverne i samarbejdsprocessen.

Jeg valgte at fokusere på nogle udvalgte karakteregenskaber som læringsmål. Det at have fokus på udvalgte karakteregenskaber og dele disse med eleverne var en god idé. Det gave legitimitet og transparens for eleverne, og de var klar over, hvad de hver især skulle øve sig på.

Projektforløbet

Ovenstående overvejelser blev systematisk sammenfattet og visualiseret i et skema, som fungerede både som en huskeseddel og en køreplan for projektets videre forløb. Skemaet havde til formål at skabe overblik over de væsentligste fokuspunkter og sikre, at centrale aspekter ikke gik tabt i processen.

Karakteregenskabshjulet er en videreudvikling og tilpasning af Bill Lucas og Ellen Spencers tenacity—model fra bogen *Developing Tenacity: Teaching Learners How to Persevere in the Face of Difficulty* (Lucas, 2018). Du kan læse mere i den danske bog *"Vedholdenhed — Teoretisk og praktisk guide til din læringskultur"* (Andersen 2025).

Ole og koglefolket	
Type af PBL—forløb — hvilken forløbstype er den primære? Designudfordring	Centrale læringsmål Faglige læringsmål: Eleven skal kende til danskfaglige begreber som handlingsbro, stemningsbeskrivelse, hovedpersoner og bipersoner. Eleven skal skrive en invitation til afslutningseventet. Karakteregenskaber: Eleven skal kunne indgå i samarbejde, lytte og blive enig. Eleven skal kunne medvirke i en mundtlig og visuel præsentation af et produkt. Andre læringsmål: Eleven skal medvirke til at finde materialer i skoven (og hjemme) og til at arbejde kreativt med papir, pap, kogler, mv.
Fag/linjer – hvilke fag/linjer inddrages i projektforløbet? Dansk med elementer fra håndværk og design	
Persona — hvem skal modtage/bruge produktet? Skolens 5. kl. og børnenes familier er modtagere af produkterne	
Produkt — skal eleverne lave et specifikt produkt eller selv bestemme? Eleven skal tegne individuelt og derpå i samarbejde for at opbygge en koglefamilie og nye koglehuse, som skal bygges af konkrete materialer	
Afslutningsevent — hvordan slutter vi af med et brag, så eleverne bliver stolte af det, de har lavet? Vi inviterer 5. kl. og børnenes familier til et lille event, hvor produkterne vises frem.	
Udfordringen — hvordan lyder den konkrete udfordring/det guidende spørgsmål til eleverne? Hjælp Koglefolket med at bygge en ny by	
indhold — hvilke indholdselementer er de bærende? Samarbejdet i designprocessen	Vores aftaler — hvem gør hvad hvornår? Vi arbejder med historien – oplæsning og snak om handling jf. de danskfaglige læringsmål. Vi går i skoven og samler ind. Vi arbejder i skolen med design—delen.
Læringsmiljø — hvilke rammer og undervisningsmaterialer kan bedst understøtte forløbet? Vi var i skoven	
Samarbejdspartere — hvilke samarbejdspartnere skal involveres hvornår?	Kommunikation — hvem kommunikerer hvad til elever, forældre, kolleger og andre hvornår? Skolens 5. kl. og børnenes familier skal lytte til præsentation af produkterne

Forløbsbeskrivelse

Forløbet strakte sig over en periode på i alt fire uger, hvor der hver uge var afsat fire undervisningstimer til arbejdet. Denne tidsramme gav en fast struktur og skabte en forudsigelig ramme for både planlægning og gennemførelse. Samtidig gav den ugentlige gentagelse mulighed for kontinuerlig progression, hvor eleverne kunne bygge videre på tidligere erfaringer, reflektere over deres udbytte og løbende udvikle deres kompetencer. På den måde fungerede forløbets tidsmæssige afgrænsning som et pædagogisk greb, der både understøttede systematik og sammenhæng i læringsprocessen.

Uge 1

Det indledende trin i projektet involverede oplæsning af bogen "Ole og koglefolket" for eleverne og en udforskning af danskfaglige begreber som handlingsbro, stemningsbeskrivelse, hovedpersoner og bipersoner. Meget foregik via klasesnak og gennemgang på tavlen samt danskfaglige opgaver.

Historiens dramatiske afslutning, hvor Koglefolkets by brænder ned, fangede som ventet elevernes interesse og førte til en længerevarende udforskning af, hvorfor, hvordan, hvad så, osv. Vi havde gode snakke om handlingen og god tid til at komme igennem de fagfaglige mål, og jeg oplevede som lærer, at eleverne havde glæde af at få mulighed for at fordybe sig og gøre delprocesserne ordentligt færdige.

En bemærkelsesværdig observation var elevernes interesse i, at Koglefolkets børn hverken gik i skole eller legede, men arbejdede hele dagen. Dette aspekt af historien skabte en stærk forbindelse til virkeligheden, og et uventet besøg på skolen fra SOS Børnebyerne, som ikke oprindeligt var en del af Kogleforløbet, fik derfor stor betydning. Vi fik talt om børns vilkår i andre lande, og det gav dybde og relevans til elevernes læring og understregede vigtigheden af at knytte fiktionen til den virkelige verden.

Uge 2—3—4

Efter historiefortællingen tog vi en tur i skoven for at skabe en fornemmelse for konteksten i "Ole og koglefolket". Vi talte især om begreber som stemningsbeskrivelser og forholdet mellem Ole og koglefolket. Under vores skovtur indsamlede vi også materialer, der senere skulle bruges til at bygge nye huse til Koglefolket.

Denne øvelse gav eleverne mulighed for at forbinde det faglige arbejde med deres egen livsverden. Ved at lade koglefamilien afspejle deres egen familie blev opgaven både personlig og meningsfuld, hvilket styrkede motivationen og gav et udgangspunkt for refleksion og dialog i grupperne. Samtidig blev der skabt rum for, at eleverne kunne udvikle deres kreative udtryk og træne evnen til at formidle relationer og betydninger gennem visuelle prototyper.

Dernæst arbejdede eleverne i grupper på 2—3 personer, hvor de tegnede en fælles koglefamilie. Til sidst begyndte hver elevgruppe at bygge den koglefamilie, de havde tegnet, samt familiens hus ved hjælp af materialer, som de havde med hjemmefra og havde indsamlet i skoven. Materialerne inkluderede kogler, mos, grene, skotøjsæsker, toiletruller, pap og en række andre byggematerialer.

Med hensyn til at lære at samarbejde havde vi gode snakke undervejs, om hvad det vil sige at forhandle, forklare, lytte og argumentere for egne synspunkter, og det var klart for børnene at disse elementer var en del af læringsmålene med forløbet. Vi talte også om at udtrykke sig, både verbalt og kropsligt, om at alle havde en stemme og lige indflydelse og at ingen skulle have lov til at bestemme det hele.

Med hensyn til at kommunikere og formidle projektet handlede det dels om at udforme en konkret invitation til afslutningseventet og om at præsentere projektet for andre. Præsentationen var elevernes første egentlige erfaring med at præsentere noget mundtligt for et publikum, og vi gennemgik i klassen, hvad det var vigtigt at få med i sin præsentation. På dagen for det afsluttende event præsenterede eleverne gruppe for gruppe deres koglefamilier, først for eleverne i 5. klasse, og senere for deres familier, der kom til et lille eftermiddagsevent på et par timer.

“Jeg kunne godt lide, at vi selv fandt kogler og byggede husene. Det var sjovt, fordi vi lavede det sammen, og så blev det ligesom rigtigt.”

“Da vi skulle tegne vores koglefamilie, mindede det mig om min egen familie. Jeg synes, det var hyggeligt, at vi kunne fortælle om dem bagefter.”

“Jeg lærte, at man ikke altid kan bestemme selv. Vi måtte snakke om, hvad vi skulle gøre, og så blev vi enige, selvom jeg først ville noget andet.”

“Det var spændende at vise vores kogleby til 5. klasse og til mine forældre. Jeg var lidt nervøs, men bagefter var jeg stolt, fordi de klappede.”

“Jeg tænkte meget over, at børnene i historien ikke gik i skole. Det gjorde mig glad for, at vi går i skole og leger, for ellers ville det være kedeligt.”

Elevcitater

Evaluering

Dette forløb har cementeret min tro på, at eleverne er i stand til mere, end jeg måske umiddelbart troede, og at de er villige til at tage ansvar for deres egen læring. Det betyder meget for dem at få mulighed for at påvirke og deltage aktivt.

Evaluering i henhold til målsætningen

Børnene formåede at samarbejde, argumentere, forhandle og alle bidrog på deres egen måde i hele byggeprocessen. Der var en konstant udveksling af ideer og beslutninger. Nogle gange tog en gruppe lederskab, fordi de fik idéer, som andre lod sig inspirere af, andre gange var det en anden gruppe, der førte an. Det at have fokus på udvalgte karakteregenskaber og dele disse med eleverne var en god idé. Det gav legitimitet og transparens for eleverne, og de var klar over, hvad de hver især skulle øve sig på.

Under hele forløbet var det tydeligt, at eleverne var mest engagerede og motiverede under selve byggeprocessen. Dette var en afgørende fase for dem, hvor de oplevede en dyb forbindelse til hinanden og et stærkt fællesskab. De satte en ære i at

arbejde sammen og skabe noget unikt i fællesskab. Det krævede, at de kontrollerede impulshandlinger, delte og respekterede hinandens idéer og indgik kompromisser, som alle kunne acceptere.

Dette trin i projektet involverede altså både kreativitet, samarbejde og praktiske færdigheder. Eleverne var inddraget i hele processen fra idéudvikling og tegning til konstruktion, hvilket gjorde projektet dybt engagerende og meningsfuldt for dem. Det praktiske arbejde gjorde, at historien blev virkelig for dem, så de kunne relatere Koglefolkets situation til noget, der kunne afspejle sig i virkeligheden. Dette blev yderligere styrket af besøget fra SOS Børnebyerne, hvor de hørte om livsvilkår for børn i tredjeverdenslande. Den oplevelse illustrerer fint, hvordan PBL og en generel fleksibel tilgang til undervisning kan føre til uventede og meningsfulde læringssituationer, hvor elevernes nysgerrighed og engagement driver processen.

Præsentationerne for femteklasserne var vellykkede. Familieportrætterne var både kreative og livfulde, og femteklasserne lyttede, stillede spørgsmål og fandt præsentationerne underholdende. Atmosfæren var hyggelig og rar, og både store og små elever nød oplevelsen. Den efterfølgende præsentation for elevernes familier gav eleverne mulighed for at gentage processen og opleve at "øvelse gør mester".

Evaluering af arbejdsformen

Projektet har tydeligt vist, at når eleverne får mulighed for at tage ansvar, samarbejde og præsentere deres arbejde, kan de udvikle en bred vifte af kompetencer ud over de danskfaglige. De lærer noget om at forhandle, lytte, udtrykke sig og arbejde sammen som en del af et team, og det er naturligvis en vigtig del af deres personlige og sociale udvikling. De lærte, at for at opnå succes som gruppe var det nødvendigt at forstå og værdsætte forskellige perspektiver og arbejde mod fælles mål. Dette var også en værdifuld lærings erfaring for børnene.

Mestringsfølelsen, eleverne oplever, når de lykkes med en opgave som denne, er uvurderlig. Denne opgave var en god balance mellem udfordring og mulighed for succes, hvilket gjorde den særligt tilfredsstillende for eleverne. De følte sig stolte over at have opnået noget, de tidligere måske ikke havde troet, de kunne.

I mine mange år som lærer har jeg arbejdet med elevernes samarbejds kompetencer, men brugen af Karakteregenskabshjulet har givet mig et mere nuanceret sprog og en mere struktureret tilgang til træningen af disse kompetencer. For eksempel træner vi nu eleverne i at følge en bestemt metode, hvilket giver dem et værdifuldt redskab til fremtidige udfordringer.

”Når vi arbejder med PBL, ser vi, at eleverne tager et helt andet ejerskab for deres læring. De opdager næsten ikke selv, at de lærer, fordi de er så optagede af selve processen, samarbejdet med hinanden og det fælles mål, de arbejder hen imod.

Det giver en anden form for motivation og engagement, hvor fagligheden ikke står alene, men bliver koblet til oplevelsen af at skabe noget meningsfuldt sammen”

Trine Lindh, Børnehaveklasseleder

Set i et fagligt og didaktisk perspektiv kan brugen af Karakteregenskabshjulet bidrage til at kvalificere arbejdet med samarbejds kompetencer på flere niveauer. For det første giver det eleverne et fælles begrebsapparat, som styrker deres evne til at tale om og reflektere over samarbejde. For det andet understøtter den strukturerede tilgang en progression i læringen, idet eleverne gradvist træner konkrete metoder, de kan overføre til nye sammenhænge. Endelig kan dette arbejde fremme klassens sociale fællesskab, da eleverne bliver mere bevidste om egne og andres styrker og udfordringer, hvilket øger forståelsen og tolerance i samarbejdet.

Arbejdet med at udvikle et PBL—forløb, inkl. kendskabet til karakteregenskabshjulet, har generelt haft en positiv indflydelse på min egen læreridentitet. Det har gjort min undervisning til en mere fagligt fokuseret og tilfredsstillende oplevelse, hvor både elever og lærer kan se de konkrete resultater af deres indsats. Forløbet med PBL Pilot-uddannelsen og udviklingen af ovennævnte forløb har generelt givet mig et helhedsorienteret perspektiv, der hjælper mig med at skabe overblik og kommunikere med kolleger i fælles faglige termer – alt sammen med henblik på at styrke elevernes læring på en meningsfuld og effektiv måde.

Vil du blive klogere på PBL og praksisfaglighed?

Bliv PBL Pilot og få en introduktion til praksisfaglighed via PBL og dens anvendelse i din undervisning.

Uddannelsen kombinerer teori, praksis og refleksion fra bogen "Projektbaseret læring og innovation i en åben skole". Du udvikler og afprøver egne undervisningsforløb og lærer at træffe didaktiske valg for PBL-baseret undervisning.

Læs mere <https://klimazirkus.dk/pbl-pilot/>

